

12855

891.99

B-59

2003

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀՈՐԻՋՈՆ ԳՐԱՏԱՆ — ՌԻԻ 4

ՍԻՄՈՆ ԱՐՄԷՆ

188

ՄԱՀԱՑՈՒ ՀԱՄԲՈՅՐԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾԲ

ԱՄԷՆ ԻՐԱՌՈՒՆԳ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՎԵՐԱՊԱՀԵԱԼ ԵՆ

891.99

Կ - 91

1928

վազրուծիւն Ա.Ր.Ա.Ր.Ա.
7, Ռիւ տէ Տօմիսիքէն
ՄԱՐՍԷՏԻ

891.99

Ե-59

ՍԻՄՈՆ ԱՐՄԷՆ (ՀԵՆՆ ԵՆԻՍԿԱՆԵՆ)

ՄԱՀԱՅՈՒ ՀԱՄԲՈՅՐԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ԱՄԷՆ ԻՐԱՆՈՒՆՔ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՎԵՐԱՊԱՀԵԱԼ ԵՆ

1928

Տպարան ԱՐԱՐԱ
17, ՌԻԼ տէ Տօմինիքէն
ՄԱՐՍԵՅԼ

ՄԱՀԱՑՈՒ ՀԱՄԱՐՈՅՐԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾԲ

ՍԻՄՈՆ ԱՐՄԵՆ

18002-59

Ա.

Լանկա, Ֆրչըճը փողոց, ամիրայական ընդարձակ և հին տան մը մէջ կը բնակէր համեստ ընտանիք մը, սերած սուլթան Մահմուտ Բ. երջանկայիշատակ կայսեր շրջանի ամիրաներու մէկ շառաւիղէն:

Ընտանիքին հայրը, Եագմաճի Միհրան աղա, ընտանեկէր և պարկեշտ մարդ մը, ինքնաշխատութեամբ խառնութի մը տէր եղած էր մեծ շուկային մէջ և հետզհետէ բարեկեցիկ վիճակ մը ունենալ կը ձգտէր, երբ վաղահաս մահը վերիվայր շրջեց իր ծրագիրները և փափաքը փորը՝ փակեց աչքերը, որը թողլով տասը տարեկան մանչ գաւակը, այրիացեալ իր մօրը հետ:

Այրի տիկին Արաքսի մօտաւոր ազգականի մը հետ շարունակեց իր ամուսնոյն գործը: Թէև կիսուած շահը չէր բաւեր իր և գաւկին ապրուստին, սակայն հէք կիներ, վիշտը կուրծքին և սուգը սրտին մէջ, ամէն խնայողութիւն և զոհողութիւն կը փորձէր, իր միակ յոյսը եղող Գրիգորը սնուցանելու և կրթելու համար: Ճշմարիտ և բարեհամբաւ կէն մըն էր Արաքսի. իր բոլոր դրացիները բարի օրինակ կ'առնէին իրմէ և գովեստով կը խօսէին անոր վրայ ամէն տեղ: Թէև քանի մը անգամ զինքը կնութեան ուղեցին, բայց ան միշտ

մերժեց, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին և գեղեցկութեան, որովհետև Արաքսի վրէժն ամուսնութեամբ իր աչքին լոյսը զաւակը խորթ հօր ձեռք պիտի նայէր և ամէն ատեն պիտի անարգութեամբ իբրև ծնունդ տարբեր անձի մը: Իր կնոջական փափուկ սրտին մէջ միշտ վառ կը պահէր սիրական ամուսնոյն յիշատակը և իր բոլոր սէրը նուիրելով Գրիգորի, կըրկնակի գոհունակութիւն մը կը զգար:

Գրիգոր հետզհետէ կը մեծնար, կայտառ ու սրամիտ տղայ մը դառնալով: Իր հասակակից և դասակից բոլոր մանչերէն կը զանազանուէր Գրիգոր ո՛չ միայն իր կազմուածքով և գեղեցկութեամբ, այլ և ուսման մէջ ցոյց տուած յառաջդիմասէր ընդունակութեամբ: Գրիգոր երբ թաղին ազգ. վարժարանը աւարտեց, յաջողեցաւ մտնել առեւտրական վարժարան, և միւս կողմէ հետեւեցաւ անգլիերէն լեզուի գիշերային դասաւանդութեանց: Այսպէս, իր քսաներկու տարեկան հասակին, արդէն լաւ տոմարակալ մը եղաւ, խօսելով նաև անգլիերէն, ֆրանսերէն, պետական և մայրենի լեզուներէն զատ:

Այս հմտութիւններով օժտուած, Գրիգոր առեւտրական հրապարակի վրայ շուտով լաւ դիրք մը բռնեց: Իբրև հաշուապահ, առեւտրական տան մը առաջին գրադիրը եղաւ:

Տիկին Արաքսի վերջապէս իր փափաքին հասաւ: Տղուն ստացած ամսականը ոչ միայն լիովին կը բաւէր իրենց անունդին, այլ և ամսէ ամիս գումար մըն ալ կ'աւելցուէր, և այս կերպով Արաքսի կը մոռնար բոլոր այն նեղութիւնները և անձկակից օրերը, զորս անցուցած էր իր ամուսնոյն մահէն ի վեր, և որոնց

պայտճառաւ նիհար ու տոգոյն մնացած էր, աշխարհ թափուող տերեւներու նման:

Բ.

Յընչճի փողոցի ամբողջ ժողովուրդը լեզու ելած էր: Դուռ դրացի տիկին Արաքսի և Գրիգորի վրայ կը խօսէին, երբ իրարու կ'այցելէին: Ոմանք կը նախանձէին, պարզապէս ատանկ զաւակ մը չունենալուն համար, իսկ ուրիշներ «ասանկ մօրը ասանկ զաւակ» բնական կը գովէին: Աղջիկ ունեցողներ առիթ կը փնտռէին Արաքսի այցելութիւն մը տալու և սերտ մտերմութիւն մը հաստատելու համար:

Թաղին աղջիկներն ալ իրենց կարգին աւելի հետաքրքիր էին Գրիգորի մասին: Իւրաքանչիւրը կը ձգտէր անոր սիրտը զրաւել կամ հաճելի երեւնալ: Ամէն առաւօտ, երբ Գրիգոր վաճառատուն կ'երթար, դրացի աղջիկները պատուհաններուն առջև նստած, անոր անցնելուն կը սպասէին: Գրիգոր փնտռուած և աղջիկներէն պաշտուած, Ս. Սարգիսի չափ հմայիչ համբաւ մը ունէր: Իր գեղեցկութիւնը, տոկուն կազմուածքը, մաքուր և վայելուչ արդուգարգը աչքի դարնող առաւելութիւններ էին իրեն հասակակից երիտասարդներու մէջ: Որքան որ աղջիկները խենթ կ'ելլէին Գրիգորի հաճելի երեւնալու և անոր սիրտը զրաւելու, սակայն Գրիգոր, աղջիկէ մը աւելի ամէկոտ, երբէք աչքերը չէր վերցնէր ու ժպտեր անոնցմէ ո ո է մէկուն: Գրիգորի միակ իտէալն էր յառաջդիմել, աւելի մեծ հաստատութեան մը մէջ աւելի ըարձր պաշտօնի

մը հասնիլ և յետոյ միայն որոշել իր ընելիքը:

Տիկին Արաքսի ալ ուրիշ միտք ունէր: Իր խա-
նութիւն նախկին ընկերոջ մօրաքրոջ աղջիկը Նուարդը
իր ապագայ հարսը տեսնել կ'ուզէր, վասնզի թէ՛ հա-
րուստ, թէ՛ գեղեցիկ և թէ՛ իր գաղափարներուն յար-
մար գտած էր զայն: Նուարդ այս բանը կոհած էր իր
քննող աչքերուն և վարպետ խօսակցութիւններուն
չնորհիւ, երբ ամէն անգամ տիկին Արաքսի իրենց
տունը կը յաճախէր: Այս բոլորէն գատ, վաճառատան
տէրը, Ս... էֆէնտի, օրէ օր կը հմայուէր իր գրագի-
րին ցոյց տուած գործունէութենէն և իրեն պէս գեղե-
ցիկ խօսքերէն: Հետզհետէ Գրիգոր կը տիրապետէր իր
բաթրօսին մտքին ու սրտին: Տիկինն ալ բաւական
գինովցած էր անոր գեղեցկութենէն: Ամէն անգամ որ
Գրիգոր ճաշի կը մնար բաթրօսին տունը, իրեն ար-
տակարգ հիւրասիրութիւն մը ցոյց կը տրուէր: Տիկին
Ս... միշտ առիթ կը ստեղծէր Գրիգորը տուն բերելու
և «տան զաւակը» կը յորջորջէր զայն: Տիկին Արաք-
սին ալ երբեմն կը հիւրընկալուէր բաթրօսին տունը
և եղած չափազանց հաճելի հիւրասիրութենէն կը կատ-
կածէր, սակայն երբէք բան մը չէր յայտնար իր գաւկին:

Բաթրօսին մեծ աղջիկը՝ Հերմինէ, տակաւին
դպրոցական տարիքի մէջ, արդէն մտերմացած էր
Գրիգորի: Այս մտերմութիւնը անմեղ էր, որովհետեւ
Անահիտ և Գրիգոր իրարմէ տասը տարու տարբերու-
թիւն ունէին, և նաև Անահիտի կուրծքին տակ տակա-
ւին սիրային որ և է զգացում ծնունդ չէր առած: Տի-
կին Ս. միտքը դրած ըլլալով Գրիգորը իրեն փեսայա-
ցնել, հետզհետէ այս ուղղութեամբ իր ամուսնոյն միտ-
քը կը պատրաստէր: Շատ անգամ ճաշի կը հրաւիրէր

զայն և կիրակի օրերը, իրենց ընտանեկան պտոյտնե-
րուն, դէպի Վոսփոր, կամ այլուր, միշտ անբաժան
կ'ընէին զայն: «Տունին զաւակը» Գրիգոր կը շլանար
Տիկին Ս. ի ցոյց տուած բացառիկ պատիւներէն և մա-
նաւանդ Անահիտի անբաժանելի ընկերակցութենէն:
Ինքն ալ իր կարգին վար մնալ չէր ուզեր և կը փոխա-
նակէր անոնց յարգանքներուն: Քիչ ժամանակուան
մէջ արդէն Անահիտի և Գրիգորի մէջ փոխադարձօրէն
սկսած համակրութիւնը կը փոխուէր սիրոյ և նազանքի:

Գ.

Տիկին Արաքսիի կասկածները հետզհետէ իրա-
կանութեան ճամբուն մէջ կը մտնէին: Որքա՛ն մեծ էր
հիմա իր վիշտը, տեսնելով որ իր այնքան գուրգու-
քանքով մեծցուցած և կարեւոր գործի մը գլուխ ան-
ցուցած իր զաւակը խելքը տուած էր բաթրօսին աղ-
ջկան: Գիշերները ուշ տուն կ'ուզար, անպատճառ Անա-
հիտի մօտ ժամանակ անցընելուն: Կիրակի օրը բաթ-
րօսին ընտանիքին կը միանար պտոյտներուն, մինչ
ասգին, խեղճ մայրը աչքերը պատուհանին յառած, ի-
զուր կը սպասէր իր հոգեհատորին հեռուէն երեւնալուն:

Եղան օրեր որ ընաւ Գրիգոր տուն չհանդիպեցաւ:
Այս եղելութիւնները նետի պէս կը խոցոտէին Տիկին
Արաքսիի սիրտը: Շատ անգամներ քաղցր խօսքերով
իր զաւակին հասկցուց թէ զացած ճամբան շիտակ չէր
և թէ վերջապէս, իբրև տառապեալ մայր մը, իրաւունք
ունէր իր զաւակէն սպասելու այն բոլոր հոգածութիւններն
ու գուրգուրանքները ինչ որ ինք բրած էր անոր, հա-

կառակ այրի և անպաշտպան մնալուն :

Ասկէ զատ, Տիկին Արաքսի, իր և զաւկին երջանկութեան և ապագային համար Նուարդի հետ ամուսնացնել էր նպատակը : Եթէ Գրիգոր անսաստէր և վերջնականապէս յամառէր իր բաթրօնին փեսայանալ, այն ատեն ի՞նչ պիտի ըլլար իր վախճանը . . . :

Արաքսի կը մտածէր որ աւելի լաւ պիտի ըլլար Գրիգորի խօսիլ, Նուարդի մասին իր ունեցած դիտաւորութեանց վրայ : Աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր կանխել չարիք մը, փոխանակ թողելու որ անփորձ երիտասարդ զաւակը զործէ անխոհեմութիւն մը, որմէ ամէնէն աւելի ինք պիտի տուժէր և յետոյ զաւակը :

Գիշեր մը, երբ դարձեալ Գրիգոր ուշ մնացած էր, Արաքսի իր մօտ հրաւիրեց Նուարդը և անոր յայտնեց իր մտավախութիւնները Գրիգորի բռնած ճամբուն մասին :

Նուարդ յանկարծակիի եկաւ Տիկին Արաքսիի բրած յայտնութիւններէն : Դեռատի աղջիկը այնպէս կ'ս հաւատար, թէ յաջողած էր իր ընկերուհիներուն մէջ յաղթութեան դափնին խել և ըլլալ Տիկին Արաքսիի աչքին լոյսը :

— Աղջիկս, ըսաւ Արաքսի, քեզմէ զատ ո՛չ մէկ աղջիկ ընդունելի չէ ինծի համար. գիտցիր որ մայր մը միշտ նախանձոտ կ'ըլլայ իր հարսին համար : Չեմ ուզեր որ զաւակս ձեռքէ ելլէ : Իր բաթրօնը և մանաւանդ անոր կիներ, սպտանայ եղած, զաւկիս խելքը դարցուցած են : Աղջիկներն տակաւին շատ փոքր է, ապագային համար ալ լաւ չեմ տեսներ : Ուստի, կը մտածեմ, այս ամէնը կանխելու համար համոզել Գրիգորը և ձեր նշանաւորը կատարել : Այս գիշեր մեզի հիւր մնալու հրաւիրեցի քեզ. հիմա տղան կուգայ,

պէտք է գուարթ և սիրալիր ընդունելութիւն մը ընեն իրեն, դուռ անձամբ բանալով և ձեռքի գաւազանը, գլխարկը առնելով : Ես պիտի ծածկեմ բոլոր մտահոգութիւններս, և քու ներկայութիւնդ պիտի ստիպէ զինքը ամփոփուիլ և յարգել իր մայրը : Բայց աւելի լաւ կ'ըլլայ որ ծնողքդ ալ գան և Գրիգոր զանոնք հոս տեսնէ :

— Շատ լաւ կը մտածես, մայրիկ. ուրեմն երթամ կանչեմ ծնողքս :

— Գնա քսէ որ գան, և դուն շուտ վերադարձիր : Նուարդ հազիւ տան դուռը բացաւ որ դուրս ելնէ, յանկարծ դէմը ցցուեցաւ Գրիգոր, երբ կը պատրաստուէր դրան զանգակը հնչեցնել :

— Ա՛հ, Նուարդ, հո՞ն էիր, եկուր նայիմ ինչո՞ւ կ'երթաս :

— Մամադ ըսաւ որ երթամ ծնողքս հոս կանչեմ : Կ'ուզե՞ս որ կանչեմ :

— Ա՛հ, անուշս, ինչո՞ւ չէ, բայց եկուր նայիմ, ըսելով, Գրիգոր իր բագուններուն մէջ պրկեց Նուարդը, որ այս անակնկալ հանդիպումէն շուարած կը փորձէր ճողպորիլ անոր ձեռքէն :

— Մի՛, մի՛ փորձեր, Նուարդ, վայրկեան մը միայն, թող որ իմ սիրոյս համբոյրները քաղեմ քեզմէ :

— Գրիգո՛ր, ամօթ է, մի՛ յանդգնիր համբուրել աղջիկ մը, զոր չես սիրեր :

— Ի՞նչ կ'ըսես, Նուարդ, դո՞ւն ալ մօրս խելքէն ես, ա՛հ, անուշիկս, թող

Երկու բերանները իրար դրկած էին : Գրիգորի հրակէզ շրթունքները քանի՛ կը հպէին Նուարդի շրթունքներուն, կարծես երկնային երանութիւն մը

կը պարուէր իր հողին . . .

Գրիգոր պինդ փարած էր Նուարդի և վախէն դալկացած անոր այտերէն կուշտ ու կուռ կը համբուրէր : Փափկակազմ Նուարդի սիրտը կը տրոփէր ուժգին, իր ամբողջ մարմնով հեշտանքի յուզումներու յանձնուած էր, երբ յանկարծ Տիկին Արաքսիի ստքի ձայները երկու հրայրքոտները յուշքի բերաւ : Նուարդ ճողոպրելով Գրիգորի թեւերէն, իսկոյն կիսաբաց դուռնէն դուրս խոյացաւ, մինչ Գրիգոր դուռը գոցելէ վերջ կը յառաջանար դէպի սանդուխ, ջանալով զսպել իր հեշտանքի յուզումները . . .

— Ո՞վ է ան վարը, պոռաց Արաքսի սանդուխին գլուխէն :

— Ես եմ, գոչեց Գրիգոր դողդոջուն ձայնով մը, որ մօրը անսովոր եկաւ : Երբ Գրիգոր վեր ելաւ, Արաքսի յուզուած վիճակ մը տեսաւ անոր վրայ :

— Ի՞նչ կայ, Գրիգոր, ի՞նչ ունիս որ կը դողաս, բա՞ն մը կայ :

— Զէ՛, մայր, յարեց Գրիգոր, աչքերը խոնարհեցրնելով, փողոցէն անցած պահուս, խոշոր շուն մը վրաս վազեց անձայն կերպով, վախցայ յանկարծակիի եկած :

— Անանկ է նէ մոխիր ջուր ընեմ խմէ ըսաւ մայրը :

— Զեմ ուզեւր ատանկ խենթ բաներ. աւելի լաւ է որ գաւաթ մը օղի կամ քոնեաք տաս, ներսս տաքնայ :

— Երթանք ճաշերնիս ընենք, հիմա Նուարդենք պիտի դան, լուր զրկած եմ :

— Լա՛ւ, ուտենք, ըսելով, Գրիգոր մօրը ընկերացաւ և միասին ճաշի նստան :

Ճաշէն վերջ, հակառակ տիկին Արաքսիի սպասելուն, ո՛չ Նուարդ և ո՛չ ալ իր ծնողքը եկան : Ա՛լ յոյսերնին կտրած, Արաքսի և Գրիգոր պառկեցան :

Դ.

Գրիգորենց տան ճիշդ դիմացը կը բարձրանար ուրիշ հնամենի տուն մը, քանի մը ընտանիքներով բնակուած : Փողոցին վրայ նայող սենեակներէն մին բնակող Զարիֆեանէնք, մայր ու աղջիկ նշմարած և հետաքրքրութեամբ հետեւած էին Գրիգորի և Նուարդի գիրկընդխառնումներուն :

Երբ Նուարդ Գրիգորի բազուկներէն ձերբազատելով տունէն դուրս կը խոյանար, աչքերը բարձրացնելով տեսաւ Զարիֆեանէնց Մառին, որ պատուհանին առջև մինչև կէս մէջքը դուրս ծոած, իրեն կը նայէր : Նուարդ ամօթէն քար կտրեցաւ :

Նուարդի շփոթած վիճակը տեսնելով, ծնողքը իրարու երես նայեցան : Նուարդ խուսափիլ փորձեց անոնց աչքերէն, բայց կարելի չեղաւ ծածկել իր յուզումը և մանաւանդ երեսներուն աչքի զարնող կարմրութիւնը : Այր ու կին հարցափորձեցին Նուարդը : Խեղճ աղջիկը, արդէն բոլորովին ընկճուած, լալով խոստովանեցաւ Գրիգորի արարքը : Կարելի չէր չարդահատիլ խեղճ աղջկան, որովհետև նոյն գիշերն իսկ սոսկալի տաքութիւն մը գինք հիւանդացուցած էր :

Յաջորդ օրը, բուրդ բերան զրացիները արդէն մունետիկի պէս տունէ տուն պտրտելով, յաւելեալ և ճոխացեալ ձեւերով պատմած էին Գրիգորի և Նուարդի սիրայ ն գիրկընդխառնումը, իրրեւ մահացու մեղք պատուոյ դէմ :

Նուարդ օրէ օր տառապալից վիճակ մը ստացաւ : Մէնչնժիթը գինքը պաշարեց : Բժիշկները եկան դացին և սակայն հիւանդը օրէ օր կը հալէր և կը ծանրանար :

արտայայտութիւններն էին, մեռնիմ իսկ պիտի ներեմ
քեզ . . . Բայց ի՞նչ կ'ըսեմ, աւելի լաւ չէ՞ որ ապրիմ
և դուն յաւիտեան իմս ըլլաս . . .

Կը խորհիմ միջոց մը, որով կարողանամ նամակս
անվտանգ ձեռքդ հասցնել: Եթէ յաջողիմ ուրախ պի-
տի ըլլամ:»

Հիւանդ սիրուհիդ
ՆՈՒԱՐԴ

Կրցայ այդ խօսուին նամակը ձեռք ձգել և խնա-
մով պահել զայն մինչև այսօր, երբ վերջապէս առի-
թը կ'ունենամ զժբաղդ Նուարդի յիշատակին համար
հրատարակել սոյն գրքոյկս:

Նուարդի մահէն վերջը, Գրիգոր գրեթէ լքուած
իւր բաթրօնէն, երկար ատեն քաշքուտեց յուսահատ և
արդահատելի կեանքը, տանջուելով Նուարդի նման
դեռատի աղջկան մը մահուանը պատճառ եղած ըլլա-
լուն համար: Եւ մեռաւ ամուրի վիճակի մէջ, կախար-
դուած և տրտմաթախիծ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

☺ ՀՈՐԻԶՈՆ ☺

17, rue des Dominicaines — MARSEILLE

ՄԱՍՆ ԱՃԻԻՂ Ի ԳԱՎԱԼԱ

Կը հայթայթենք ամէն տեսակ գրական, գիտական, Թատերական, երգիծական եւ դպրոցական գիրքեր: Ունինք ամսավճարով վարձու գիրքեր:

Կը յանձնարարենք կարգաւ հետեւեալ գիրքերը.

Հոռիթիւնը, Ա. Ահարոնեան 12 ֆր.— Կաթուղի, վէպ, Ա. Ահարոնեան, 6 ֆր.— Պարտաւածները, Ա. Ահարոնեան 10 ֆր.— Մոխիրների տակից, Ա. Ահարոնեան, 7 ֆր.— Ճամբորդը, 50 ֆր.— Հայրենիքիս համար, 3, ֆր.— Աւազակապետը, 27 ֆր.— Թիապարտը, 30 ֆր.— Բերայի գիշերները, Հաճեան, 20 ֆր.— Պէնսիւն, մեծ վէպ քրիստոսի ժամանակակից կեանքէ, 55 ֆր.— Ռաֆայէլ, լամարմին, 17 ֆր.— Պօքաչիօյի Տասնօրեակը, 10 ֆր.— Սիրահարի մը դասերը, 10 ֆր.— Զարիքին նախարարը (Ռասքուլթին), 15 ֆր.— Յրանաճայ բառարան, Մ. Նուպարեան, 65 ֆր.— Հայ ֆրանս. բառարան, 1040 էջ, Մ. Յովհաննէսեան, 75 ֆր.— Հայ ֆրանս. լուսինեան բառաւորան, 65 ֆր.— Առաջնորդ դրուց. և նամակագրութեան, 25 ֆր.— Առաջնորդ խօսակցութեան և նամակագրութեան հայ-ֆրանս. 20 ֆր.— Աղօթադիրք, Պարտէզ հոգեբար, 15 ֆր.— Որդիների պայքարը հայերի դէմ, Նիդիեի, 12.50 ֆր.— Կէս կոյսեր, 17.50 ֆր.

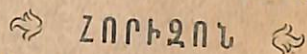
Գրատանս Գավալաի (Յունաստան) մասնաճիւղին հասցէն է.

Mr. SARKIS AYANIAN

Platia Agora

KAVALLA (Grèce)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՀՈՐԻԶՈՆ

17, rue des Dominicaines — Marseille

ՄԱՍՆԱՃԻՂ, Platia Agora, Kavalla (Grèce)

Կը հայթայթենք ամէն տեսակ գրական, վիպական, պատմական, թատերական, երգիծական եւ դպրոցական գիրքեր ու բառարաններ:

Մեր սեփական հրատարակութիւններն են.

ԽՈՀԱՆՈՅԻՆ ԳԻՐԲԸ	5 ֆր.
ՀԱՅ ԺՈՂՈՎ. ՍԻՐԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐ	3 »
ՄՕՐԸ ԱՆԷԾԲԸ (Վիպակ, Ս. Արմէն)	2 »
ՄԱՀԱՅՈՒ ՀԱՄԲՈՅՐԸ	2 »

Մամլոյ տակ են.

1. ԳԻԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ. սարսուզը եցիկ էջ մը պատե, ըազմի յուշերէն:
2. ԿՈՅՐ ՎԱՐԳԱՆ Կամ ԱՆՋՆՈՒԷՐ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ
3. ՔԱՆԴՈՒԱԾ ՕՃԱՆՆԵՐ
4. ՄԱՀԱՊԱՐՏԸ
5. ՀԱՃԻ ԱՂԱՆ, երգիծական վիպակ

2013 12855

